

นิทรรศการกลุ่มศิลปินรักผืนป่าตะวันออก

B-CAT-1-0154-1999

GRO-0183-07-1999

นิทรรศการ
E C L N R

คณะกรรมการเตรียมงาน
ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรม
และโบราณคดี

Rama IX Art Museum Foundation

นิทรรศการศิลปะกับสิ่งแวดล้อม
“ป่ากับเมืองเรื่องเดียวกัน”

2542

โดยกลุ่มศิลปินรักษาวัดป่าตะวันตก

ณ หอศิลป์แห่งชาติ

ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพมหานคร

10-31 กรกฎาคม 2542

Art Exhibition and Environment

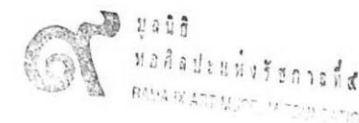
“Walls and The Ways of Wilderness”

by the Artists Preserve Western Tropical Forest

at National Gallery

Chao-Fah Road, Bangkok

10-31 JULY 1999

B-CP-1-0154

น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์

ผอ. หอศิลป์แห่งชาติ

ผู้เขียนเคยพูดว่า อีก 100 ปี เมืองไทย
จะไม่ต่างกับทะเลทราย คนไทยจะต้องมานับ
หนึ่งเริ่มต้นปลูกป่าทดแทนกันใหม่ อย่างเขาเป็น
เขาตายทั่วประเทศ แต่เพื่อนฝูงบางคนบอกว่า
ไม่ถึงหรอก อีกไม่เกิน 50 ปี ป่าไม้ก็หมดจาก
เมืองไทย เมื่อสำนักบาปเห็นถึงโทษภัยได้ ก็
จะหันกลับมาปลูกป่าปลูกต้นไม้เป็นการใหญ่

ไม่เห็นโลง ไม่หลั่งน้ำตาว่าอย่างนั้นละ

เห็นทำจะเป็นจริง ปัจจุบันคนไทยเราก็
แทบจะถึงขั้นรบนรมาฆ่าฟันกันอยู่แล้ว สาเหตุก็มา
จากการแย่งกันอยู่แย่งกันกิน หรือแย่งทรัพยากร
ธรรมชาติกัน อาทิ ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน ป่า ต้นไม้
น้ำ ผักปลา พืชผล ฯลฯ เพราะว่ามีปัจจัย
3 ประการ

กล่าวคือ นับวันประชากรจะเพิ่มมาก
ขึ้นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ประการหนึ่ง
คุณภาพของคนหรือการศึกษาและการอบรม
ป้อนนิสัยคนในชาติ มีแต่ต่ำลงๆ อย่างหนึ่ง และ
การพัฒนาทางเทคโนโลยีและตัวอย่างทางสังคม
สิ่งแวดล้อมที่เอื้อไปในทางไม่ดีมีมากขึ้นๆ
อีกอย่างหนึ่ง

ยกตัวอย่าง ความเดือดร้อนของ
ประชาชนในลุ่มแม่น้ำยม คือพอลิงฤดูฝน(น้ำ)
น้ำก็ไหลป่าท่วมน้ำท่วมข้าวที่อยู่ปลายน้ำหรือเขต
สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร ลุ่มจมเสียหาย พอลิง
ฤดูร้อน(แล้ง) น้ำก็แห้งขอด ผักปลาตายหมด
คนก็ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ เพราะเหตุว่า ไม่มีเขื่อน
กักเก็บน้ำ

แต่พอจะสร้างเขื่อนแก่งมาเดิน คน
เมืองแพร่ก็ไม่ยอม เพราะว่าพื้นที่ป่าธรรมชาติ
บางส่วนจะต้องจมน้ำ เสียพื้นที่ทำกินไป ผู้คน
จะต้องอพยพเดือดร้อน น้ำจะต้องท่วมเหนือ
เขื่อนอย่างแน่นอน

ต่างคนต่างเดือดร้อน ร้าๆจะยกเป็น
กองทัพขึ้นไปทำสงครามกันอยู่แล้ว

อยากถามว่าอะไรเป็นต้นเหตุ ใครจะ
เป็นคนแก้ปัญหา และจะแก้อย่างไร ที่ทำให้ทั้ง
สองฝ่ายเห็นร่วมกันได้

ความจริงมนุษย์ คือ "พระคิระ" นั่นเอง
เพราะเป็นทั้ง "ผู้สร้าง" และ "ผู้ทำลาย" ผู้ตั้ง
ศาสนาพราหมณ์เห็นตัวอย่าง จึงเอาไปตั้งเป็น
เทพเจ้าเสียเลย

มนุษย์เป็นผู้สร้างเผ่าพันธุ์ เมื่อเห็น
มนุษย์จะล้นโลก สงครามใหญ่ยังไม่เกิด อุบัติ
ภัยทางธรรมชาติครั้งใหญ่ยังไม่มา ก็เอาเชื้อ
เอตลมาแพร่กำจัดการคุมกำเนิดอย่างได้
พอสมควร

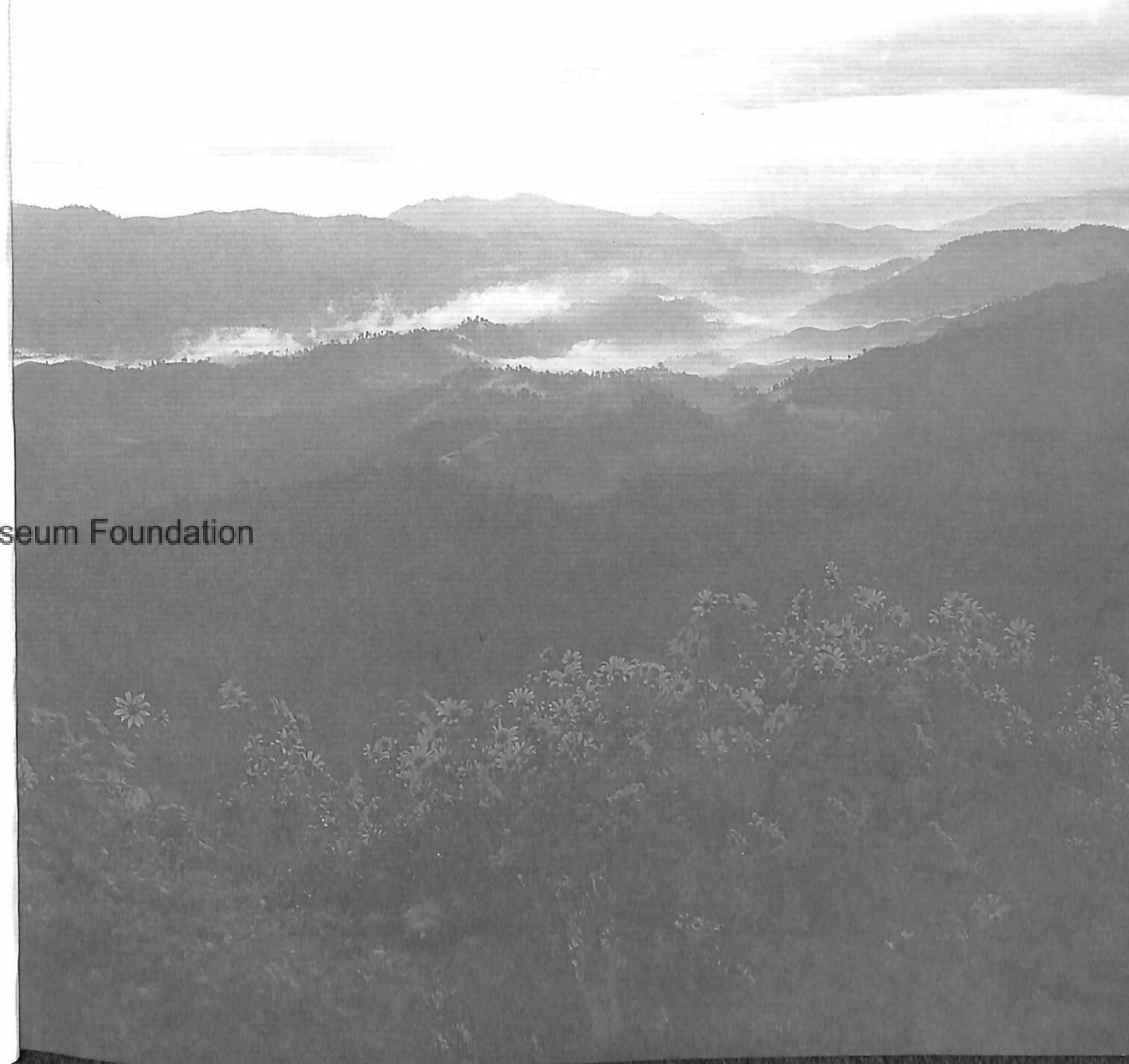
คำพังเพยโบราณที่น้ำพึ่งเรือคือ
"ป่า" เป็นลัทธิธรรมที่เราเห็นได้ชัดเจนในยุคนี้

การที่ชมรมกลุ่มศิลปินรักษ์ผืนป่าตะวันตก
ตั้งหัวข้อนิทรรศการในปี 2542 ว่า "ป่ากับ
เมืองเรื่องเดียวกัน" จึงดูจะใกล้เคียงกัน คือ
สรรพสิ่งทุกอย่างจะต้องมีสองด้านจึงจะมีความ
สมดุล

ป่าจำเป็นต้องพึ่งเมือง เมืองจำเป็นต้อง
พึ่งป่า

ถ้าป่าหมด สิ่งแวดล้อมพินาศ ทรัพยากร
ธรรมชาติสิ้น ไม่ว่าคนเมือง คนป่า ต่างอยู่ไม่ได้
เหมือนกัน ●

Rama IX Art Museum Foundation

จากใจ

กลุ่มศิลปินรักษ์ผืนป่าตะวันตก เกิดจากการรวมตัวของศิลปินที่มีความรักร่วมกัน คือ ความรักธรรมชาติ รักการอนุรักษ์ รักการดำเนินชีวิตที่ราบเรียบ สมถะ แสวงหาแหล่งพลัง ปัญญา ความคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างต่อเนื่อง

ผืนป่าตะวันตกจึงเป็นจุดสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณา เพื่อการเดินทางสู่แรงบันดาลใจ ขั้นตอนแรกมีการประสานงานกับองค์กรอนุรักษ์ และหน่วยงานของกรมป่าไม้ การดำเนินการเป็นไปด้วยดีและต่อเนื่องมาถึงสามปี มีกิจกรรมมากมายทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด มีรูปแบบศิลปะหลากหลาย มีการจัดการให้เกิดนิทรรศการศิลปะ งานคอนเสิร์ต การอภิปราย การอบรมเยาวชน และการทำงานศิลปะภาคสนามฯ

ทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้น ล้วนสะท้อนถึงจิตสำนึก น้ำใจ และพลังสร้างสรรค์ของกลุ่มศิลปินโดยแท้ แม้ผลงานจะยังไม่เจิดจรัสส่องแสงสะท้อนภาพตรงจุดมากนัก การทำงานยังไม่อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมให้เห็นชัดเจน แต่เราก็แอบภูมิใจไว้ลึกๆ ที่ได้เป็นกำลังส่วนหนึ่งของขบวนการสร้างสังคมที่ดีงาม กอบกู้ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นได้บ้าง

สภาวะแวดล้อมที่เบียดเบียน ปรวนแปรหลายคนตั้งคำถามไว้ในใจ เกิดอะไรขึ้นกับบ้านเมืองของเราหรือถึงกาลวิกฤติจริงหรือ? มองไปทิศทางใด ล้วนพบเรื่องที่น่าอัศจรรย์ดกคลุมใจ

ตัวเมื่อน้อยใหญ่ พบสารพิษสารพัดรูปแบบ แทรกอยู่ในน้ำ ลอยอยู่บนอากาศ ปนเปื้อนอยู่ในอาหาร เป็นภาพสยองงามอยู่ในโทรทัศน์

มองไปทางทะเล อ่าวไทยจะรองรับปฏิภูมเหนือยหนักจากแผ่นดินใหญ่ได้กี่มากน้อย? แหล่งปะการังจะอยู่ยืนยาวไปได้หรือไม่? ปลาพญาม้าน้ำ เต่าทะเล และสัตว์ที่หายากคงจะสูญพันธุ์ลงในวันหนึ่งวันใดละหรือ?

มองขึ้นไปในอากาศ ออवलไปด้วยควันพิษ เสี่ยงพิษ

มองไปในน้ำ น้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเน่า ผักตบชวา สาหร่ายพิษ ฯลฯ

อนาคตของน้ำผากไว้กับแหล่งซึมซับทางธรรมชาติ

อนาคตของประเทศไทยจะผากไว้กับใคร? ยามขาดแคลนน้ำ ก็จะมีจากอย่างรุนแรง ยามน้ำหลากก็จะไหลล้นท่วมท้นทุกทิศทาง

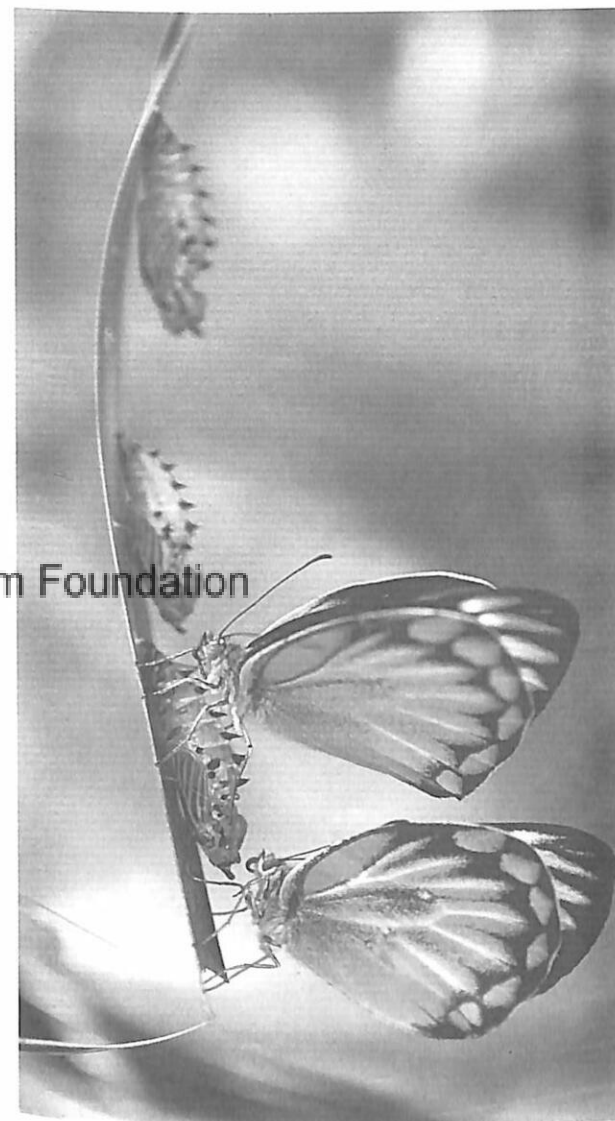
ทั้งนี้เพราะทรัพยากรป่าไม้ของประเทศได้ถูกทำลายเกือบหมดสิ้น จุดมุ่งหมายของเรา(กลุ่มศิลปิน) คือสะท้อนภาพความเป็นจริง และการรักษาฟื้นฟูสภาพผืนป่าตะวันตกที่เป็นผืนป่าใหญ่ผืนเดียวในประเทศไทย

มองไปบนภูเขา พบแต่เขาหัวโล้น และโล้น

มองไปที่อุทยานแห่งชาติ เห็นแต่ขยะมูลฝอย ปฏิภูมจากใจของคนเมือง

มองไปในป่า อนาคตหนอ!!!!

ปามีปัญหาของป่าเอง เป็นเรื่องธรรมชาติ

แต่ปัญหาในส่วนนี้ไม่ถือเป็นปัญหา ปามีปัญหาจาก "มนุษย์" ชำซากมนุษย์ที่สังคมนิยมโลกไว้อย่างมิดชิดในคราบของพ่อค้า ข้าราชการ นักการเมือง ซ่อนตัวอยู่ในสังคมบริโภคที่เกินพอดีและปฏิบัติการทำลายป่าด้วยเงิน

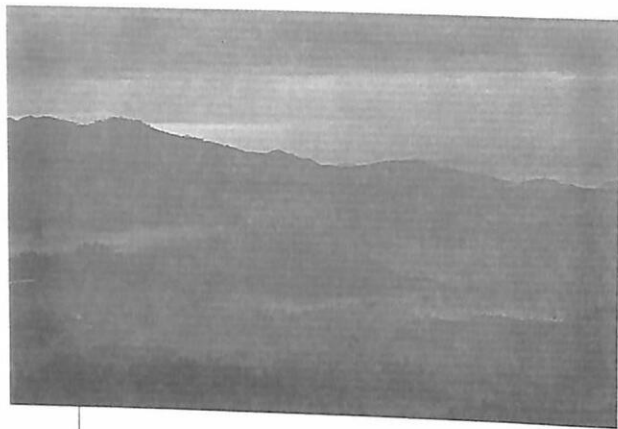
จึงเกิดการแก้ปัญหาป่า การอนุรักษ์ป่า ผดุงความหลากหลายทางชีวภาพในป่า จุดหลักคือการแก้ไขคน การปลูกฝังสำนึกอนุรักษ์ให้ซึมซับแผ่ขยายเป็นวงกว้างสู่จิตวิญญาณ "ผู้รักธรรมชาติ"

ในรูปแบบความคิดของศิลปิน คงเหมาะจะทำงานกับ "ใจ" ของคนมากกว่า เราคงต้องเป็นทั้งน้ายาชักฟอก ชำระล้าง "ใจ" ที่ไม่สะอาด เป็นยาบำรุง กระตุ้นสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ให้ฝังแน่นในใจคน และเป็นยาขัดเงาให้กับ "ใจ" ที่สะอาดแล้ว

ขอขอบคุณศิลปินทุกท่านที่สละแรงใจแรงกาย
ขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมของพวกเรา
ขอบคุณท่านที่มาชมผลงาน และให้กำลังใจเสมอมา

(Signature)

ประยูทธ พักผล
ประธานโครงการศิลปินรักษ์ผืนป่าตะวันตก
14 มิถุนายน 2542

ผืนป่าตะวันตก : ที่มา แนวคิด และ จุดมุ่งหมาย

ผืนป่าตะวันตกของประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 11.7 ล้านไร่ ประกอบด้วยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 6 แห่ง อุทยานแห่งชาติเดิมและกำลังเตรียมประกาศ รวม 11 แห่ง ต่อเนื่องเป็นกลุ่มป่าเดียวกันอยู่ในพื้นที่ 6 จังหวัด คือ จังหวัดตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี โดยมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร มรดกทางธรรมชาติของโลกเป็นแกนกลาง

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ผืนป่าตะวันตกตั้งอยู่บนเทือกเขาถนนธงชัยและเทือกเขาตะนาวศรี "The Tenasserim Hills Biogeographic Units" นับเป็นชุมทางของความหลากหลายของพืชและสัตว์ที่เชื่อมต่อกันระหว่างด้านเหนือที่มาจากหิมาลัย ด้านใต้ที่มาจากมาเลเซีย ด้านตะวันออกที่มาจากอินโดจีน และด้านตะวันตกมาจากเมียนมาร์ ผืนป่าในบริเวณนี้จึงเป็นแหล่งรวบรวมพันธุกรรมที่สมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่าต่างๆ อย่างหลากหลายและมีสภาพป่าทุกลักษณะ เช่น ทุ่งหญ้า ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าไผ่ และป่าพรุ ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องกำประกันความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ต่างๆ ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ และความคงอยู่ในด้านพันธุกรรมดั้งเดิมของยานี้ จึงเปรียบได้ดังห้องเรียนห้องสมุดที่รอคอยการค้นคว้าหาความรู้และเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต จึงนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดทางชีววิทยาชั้นหนึ่งของมนุษยชาติ

นอกจากนั้นผืนป่าตะวันตกยังเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารขนาดใหญ่ของแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำสะแกกรัง และแม่น้ำสุริยะ ซึ่งแม่น้ำสายหลักต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ไหลหล่อเลี้ยงตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันสร้างความอุดมสมบูรณ์ของราชอาณาจักร ส่วนหนึ่งจึงมาจากความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าแห่งนี้

ผืนป่าแห่งนี้จึงเป็นต้นกำเนิดและมีส่วนกำหนดอารยธรรมวัฒนธรรมของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในทางการจัดการ ผืนป่าตะวันตกถูกแบ่งออกเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ที่เรียกชื่อแตกต่างกันและมีมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองพื้นที่แตกต่างกันบ้างในรายละเอียดปลีกย่อย แต่สาระส่วนใหญ่ก็เพื่อการปกป้องคุ้มครองพื้นที่ตามเจตนารมณ์ในการอนุรักษ์เป็นหลักสำคัญเส้นขอบเขตที่ถูกขีดขึ้นในแผนที่จึงเป็นเพียงเส้นสมมุติในทางนามธรรมเพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการเท่านั้นมิได้ปรากฏอยู่ในพื้นที่จริง

สภาพความหลากหลายทางชีวภาพพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ต่างล้วนมีการประสานเชื่อมโยงกันทั้งสิ้น และในทางตรงข้าม ความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือดำรงอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่งของผืนป่าก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ไม่ช้าก็เร็วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

การมองผืนป่าอย่างแยกส่วนจึงอาจเป็นมุมมองฝ่ายเดียวของภาครัฐโดยนิตินิยมเป็นหลักทำให้ขาดการวางแนวทางหรือนโยบายในภาพรวมและลึกลงไปถึงการขาดการประสานเพื่อการอนุรักษ์ในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ จึงเป็นการยากต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังนั้นแม้ว่าจะมีกฎหมายกำกับดูแลชัดเจนอย่างไรก็ตาม ผลที่ประจักษ์กลับแสดงให้เห็นในทางตรงข้ามอันน่า

วิตกได้ว่าเป็นแนวโน้มแบบตึงรับและถอยร่น คงจะไม่สามารถอนุรักษ์ผืนป่าอันเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพไว้ได้อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันแนวความคิดในการอนุรักษ์ป่าในรูปผืนป่าจึงเกิดขึ้นด้วยความพยายามของหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งต่างล้วนมีความมุ่งมั่นจะร่วมกันรักษาผืนป่าตะวันตกนี้ให้คงอยู่ต่อไป เป็นรูปแบบของการจัดการอันเป็นวิสัยทัศน์ใหม่ ภายใต้หลักการสำคัญเบื้องต้น 2 ประการ คือ

1. เป็นการมองผืนป่าเป็นภาพรวมทั้งผืนโดยใช้หลักการทางระบบนิเวศเป็นตัวนำ
2. เป็นการอนุรักษ์โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมในกรอบหรือแนวทางปฏิบัติที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

ด้วยหลักการสำคัญทั้ง 2 ประการนี้ทุกฝ่ายต่างหวังที่จะทำให้การอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตกมุ่งไปสู่เป้าประสงค์ร่วมกันคือ เพื่อให้ระบบนิเวศต่างๆ ของผืนป่าตะวันตกได้รับการปกป้องคุ้มครองให้มีสภาพสมบูรณ์อย่างยั่งยืนต่อไปและเป็นสมบัติอันทรงคุณค่าอีกชิ้นหนึ่งของดาวเคราะห์ดวงนี้ที่คนในรุ่นปัจจุบัน จะร่วมกันส่งมอบเป็นมรดกให้กับคนในรุ่นต่อไปได้อย่างภาคภูมิใจ ●

รายชื่อและ
จำนวนพื้นที่
ของอุทยาน
และเขต
รักษา
พันธุ์สัตว์ป่า
ในผืนป่า
ตะวันตก

ลำดับที่	ชื่อ	ที่ตั้ง	พื้นที่ (ไร่)
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า			6,236,086
1	สลักพระ	กาญจนบุรี	536,594
2	ห้วยขาแข้ง	อุทัยธานี ตาก	1,737,587
3	ทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก	กาญจนบุรี	
4	ทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก	ตาก	2,279,500
5	เขาสนามเพรียง	กำแพงเพชร	63,125
6	อัมผาง	ตาก	1,619,280
อุทยานแห่งชาติ			4,295,500
7	เอราวัณ	กาญจนบุรี	343,750
8	ไทรโยค	กาญจนบุรี	598,750
9	เฉลิมรัตนโกสินทร์	กาญจนบุรี	36,875
10	คลองลาน	กำแพงเพชร	187,500
11	ศรีนครินทร์	กาญจนบุรี	975,500
12	แม่วังก	กำแพงเพชร นครสวรรค์	558,750
13	เขาแหลม	กาญจนบุรี	935,625
14	คลองวังเจ้า	กำแพงเพชร	466,875
15	หุเตย	สุพรรณบุรี	191,875
อุทยานแห่งชาติเตรียมประกาศ			1,175,000
16	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	800,000
17	ลำคลองงู	กาญจนบุรี	375,000
รวม			11,706,586

Rama IX Art Museum Foundation

คณะกรรมการ
โครงการศิลปินรักษ์ผืนป่าตะวันตก

ประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษา	อ.รตยา จันทระเกียรติ	อ.เป็รื่อง เปลี่ยนสายสืบ
	อ.สมพงษ์ สุทธิวงศ์	อ.อุดม จรัสจรวงเกียรติ
ประธาน รองประธาน	คุณชัชวาลย์ พิศดำขำ	คุณอุดม จรัสจรวงเกียรติ
	อ.นนทิวรรณ จันทะผลิน	ดร.วิระชัย นาควิบูลย์วงศ์
เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์	อ.ธงชัย รักประทุม	คุณปัญญา วิจินธนสาร
	คุณสุรัชย์ จันทิมาธร	คุณมงคล อุทก
กรรมการ	ประยุทธ์ พักผล	
	วิรัชศักดิ์ ลาเลยยกานนท์	
ผู้ประสานงาน	อ.วิโชค มุกดามณี	
	สวัสดี มุณีเวช	
	ประกอบ อินทุพงษ์	
	วิโรจน์ เขียมจิราวัฒน์	
	อดิศักดิ์ จันทิพานิช	
	วิไลวรรณ จันทะพงษ์	
	อุดม จรัสจรวงเกียรติ	
	กรรณ จันทะจินดา	
	ภินันท์ ไชยศิริเศรษฐ์	ประวิทย์ มาศรีธรรมรงค์
	ศราวุธ ดวงจำปา	ปรีชา การะเกตุ
	เผ่า เอี่ยมละอาด	วันชัย ไทยอนันท์
	อารีย์ อินะวงษ์	สุธน สุขพิทักษ์
	ถวิล พึ่งสุข	อนันต์ เพชรใหม่
	สรยุทธ รุทธะกาญจน์	จรรยา กวางแก้ว
	ผู้แทนเยาวชนนครสวรรค์	ผู้แทนเยาวชนอุทัยธานี
	สมภาพ บุตรราช	
	เสนีย์ แซ่มเดช	
	ไพโรจน์ ลิ้มเจริญ	

Rama IX Art Museum Foundation

จิตรกร - ประติมากร

ธงชัย	รักประทุม
นนทิวรรณ	จันทะผลิน
วิโชค	มุกดามณี
สมศักดิ์	เชาวนธาดาทอง
สมวงศ์	ทัฬหะรัตน์
ปัญญา	วิจินธนสาร
เป็รื่อง	เปลี่ยนสายสืบ
อินธ	วงศ์สาม
ช่วง	มุลพินิจ
อดุลย์พันธ์	อิศรางกูร ณ อยุธยา
ประยุทธ์	พักผล
ศราวุธ	ดวงจำปา
वलันต์	สิทธิเชตต์
สมภาพ	บุตราช
มานะ	ภูพิชิต
วิจิตร	อภิชาติเกรียงไกร
เสนีย์	แซมเดช

รายชื่อศิลปิน
โครงการศิลปินรักษ์ผืนป่าตะวันตก
“ ป่า กับ เมือง เรื่องเดียวกัน ”

ไพศาล	เปลี่ยนบางช้าง	นักร้อง, นักดนตรี
สิทธิโชค	ก่อนนาค	สุรัชย์ จันทิมาธร
ธัญญลักษณ์	สุนทรภู่	มงคล อุทก
มงคล	เปลี่ยนบางช้าง	สุธน สุขพิทักษ์
สุวัฒน์	วรรณมณี	“คีตาญชลี”
อนุรักษ์	ชัญจน์	(สมศักดิ์ - สุรินทร์ อีสมน้อย)
สมศักดิ์	รักษะสุวรรณ	สมพงษ์ ห่มจันทร์
ธรรมศักดิ์	บุญเขต	สายันท์ นาทิพย์
ณัฐเลิศ	สุภัทรกนิษฐ์	อนันต์ นาคคง
นพวรรณ	ศิริเวชกุล	วันชัย แต่งติพานิช
จิตติมา	ผลเสวก	
นพรัตน์	โชคชัยชุตินุกูล	
		สมาชิก
		ประกอบ อินทุพงษ์
		จรรยา กวางแก้ว
		ธีรเดช เดชรังสี
		เกวลิณ ขาวทอง
		ปรีชา การะเกตุ

นักเขียน - นักกวี

ศักดิ์ศิริ	มีสมสืบ
ทองแถม	นาคจาง
พิบูลศักดิ์	ละครพล

ปากกับเมืองเรื่องเดียวกัน

ปรีชา การะเกตุ

บนตอยสูง ที่ถูกปกคลุมด้วยผืนป่าดิบที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าป่าฝน มองเห็นสายหมอกอ้อยอิ่งปกคลุมอยู่เป็นนิจ จากละอองเล็กๆ ที่ปลิวมาสัมผัสลมปะทะกับใบไม้จึงรวมตัวกันกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ และเมื่อรวมตัวกันมากเข้าก็ไหลหยดจากใบไม้ลงพื้นดินด้านล่างที่ถูกปกคลุมด้วยใบไม้ที่ร่วงทับถมกันมาเป็นเวลานานจนเหมือนฟองน้ำที่สามารถอุ้มน้ำได้เป็นอย่างดี แสงแดดที่ยากจะส่องถึงกับความชื้นที่สูงมากทำให้การระเหยกลับไปเป็นไอน้ำเกิดขึ้นได้น้อยมาก น้ำทั้งหมดจึงพากันไหลซึมลงสู่ท่อน้ำที่อยู่ต่ำลงไป รวมกับน้ำฝนที่ตกลงมากลายเป็นสายธารเล็กๆ จากสายธารเล็กๆ เหล่านั้นเมื่อรวมกันมากเข้าก็กลายเป็นลำธารไหลลัดเลาะผ่านไปตามซอกเขา บางจุดที่เป็นหน้าผาหินต่างระดับ ก็จะก่อเกิดเป็นน้ำตกอันสวยงามประดับผืนป่าแห่งนั้นๆ ลำธารหลายสายเมื่อรวมกันก็เกิดเป็นแม่น้ำหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม และเมื่อน้ำน้อยใหญ่ก่อนที่จะไหลต่อไปยังทะเลและมหาสมุทร

ตลอดการไหลเดินทางของสายน้ำ ก่อเกิดประโยชน์มากมายมหาศาลต่อชีวิตหลากหลายริมสองฝั่งน้ำที่สายน้ำนั้นไหลผ่านไป หาได้ไหลทั้งทะเลไปโดยเปล่าประโยชน์ดังที่หลายคนเข้าใจไม่

ก่อนนั้น มนุษย์และธรรมชาติใกล้ชิดกันมาก และมนุษย์ก็ให้ความเคารพนับถือต่ออำนาจ

ของธรรมชาติโดยแสดงออกด้วยการเคารพภูมิเทพเจ้า หรือเทพารักษ์ผู้ดูแลรักษาธรรมชาติ เมื่อมีการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ออกมาในเชิงวิทยาศาสตร์ทำให้ความเคารพในรูปแบบเดิมๆ เริ่มเสื่อมความนิยม

วิถีชีวิตของคนในระบบทุนนิยม ที่ผู้คนเฝ้าแต่แข่งขันกันสะสมเงินทองไว้ให้ได้มากที่สุด ซึ่งไม่พ้นการเบียดเบียนแย่งชิงมาจากคนอื่น ๆ ในสังคมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง และการเข้าถึงของสาธารณูปโภคยิ่งทำให้คนถอยห่างจากธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ น้ำ มีหลายคนที่ดีคิดว่า น้ำจากปากคลองไหลออกมาเหมือนน้ำจากท่อประปาที่เห็นในเมือง ทุกครั้งที่เปิดก๊อกน้ำก็จะได้น้ำประปาที่ใสสะอาดเท่าที่ต้องการโดยไม่รู้ว่า กว่าจะได้น้ำใสสะอาดจากก๊อกได้อย่างที่เห็นนั้น น้ำต้องผ่านการเดินทางที่ยาวนาน และกระบวนการมากมาย

ความพยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติ โดยการสร้างเขื่อนกั้นขวางทางเดินของน้ำ และไม่สนใจที่จะรักษาป่าที่ทำหน้าที่เป็นเขื่อนธรรมชาติอย่างดียิ่ง โดยช่วยขลอความรุนแรงของน้ำในฤดูฝน และค่อยๆ ทยอยปล่อยออกมาในฤดูแล้ง

ปล่อยให้ดินน้ำลำธารถูกทำลาย บางแห่งกลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่มีการใช้สารเคมีกำจัดแมลง และปุ๋ยเคมีอย่างมากมาย ในฤดูฝนก็ถูกชะล้างลงไปในลำธารต้นน้ำ

เมื่อมีเขื่อนกั้นทำให้ผู้คนรุ่นหลังไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาแต่โบราณกาล เช่น การทำนาที่ไม่คำนึงถึงฤดูกาล พืชพรรณที่ปลูกก็เลือกพันธุ์ที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น เลือกพันธุ์ข้าวที่ไม่ทนต่อการท่วมขังของน้ำไปปลูกในที่ราบลุ่ม การสร้างบ้านเรือนก็เช่นกัน จะพบเห็นบ้านชั้นเดียวปลูกอยู่ในพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มที่เคยมีน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก แทนที่จะเป็นบ้านได้สูงเหมือนในอดีต

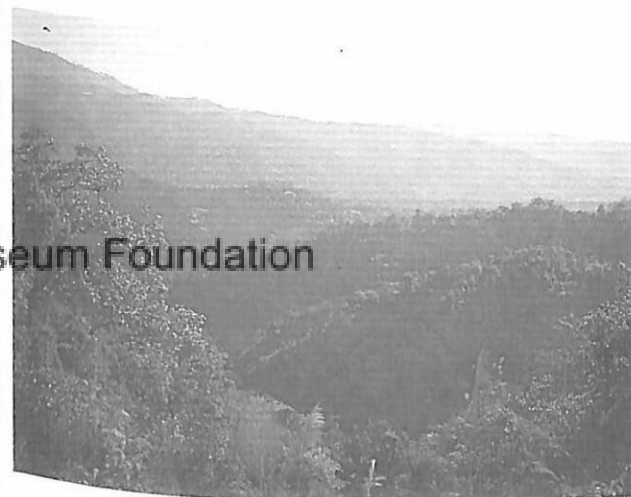
ดังนั้นเมื่อใดที่เกิดความผิดพลาดในการคาดการณ์ของผู้ดูแลเขื่อนที่กักเก็บน้ำไว้จนไม่สามารถรองรับน้ำในฤดูน้ำหลากได้อีก ผลก็คืออุทกภัยน้ำท่วมบ้านเรือนเรือกลสวนไร่นาเสียหาย แทนที่จะเป็นความสุขในฤดูน้ำหลาก ที่น้ำซึ่งไหลบ่ามาได้พัดพาเอาความอุดมสมบูรณ์มาพร้อมกับสายน้ำ ข้าวกล้าที่คัดเลือกพันธุ์ที่สามารถเติบโตได้ดีในที่ลุ่มมีน้ำท่วมขังก็องงาม ผูกปลาที่ได้อาหารที่มากับน้ำหลากก็อวบอ้วนสมบูรณ์ให้ผู้คนที่ได้จับมาทำเป็นอาหารและถนอมไว้เป็นเสบียงกรังในหน้าแล้งต่อไป

น้ำ ป่า ที่เคยไหลลงมาในช่วงฤดูน้ำหลาก มาบัดนี้ แทบทุกสายถูกขวางกั้นด้วยเขื่อน วงจรธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลง

น้ำหลากที่อุดมสมบูรณ์ด้วยอินทรีย์วัตถุอันเป็นปุ๋ยอย่างดีสำหรับพื้นที่เกษตรกรรมที่สายน้ำ

ไหลบ่าท่วมแล้วนำพาความอุดมต่อไปจนถึงปากแม่น้ำ ถ้าเกิดเป็นสัตว์น้ำขนาดเล็กที่เรียกว่า แผลงต่อน ซึ่งเป็นอาหารสำหรับลูกสัตว์น้ำวัยอ่อนที่อาศัยเริ่มต้นชีวิตที่ป่าชายเลนปากแม่น้ำก่อนที่ออกไปเติบโตในทะเล มหาสมุทร ให้มนุษย์ได้จับมาเป็นอาหารเลี้ยงประชากรโลกต่อไป

น้ำดิบอันอุดมจากผืนป่าถูกกักเก็บด้วยอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งกันอ่างคือผืนป่าที่เคยเป็น

บ้านของสัตว์ป่าน้อยใหญ่นานาชนิด ต้นไม้ที่ไม่คุ้มค่าต่อการตัดโค่นชักชวนนำไปเป็นสินค้า ถูกทิ้งให้จมอยู่ใต้ผืนน้ำ บางส่วนที่ไหลผ่านน้ำขึ้นมาเนื่องจากด้านล่างเคยเป็นยอดเขาสูงก็ยืนต้นตายชุกงักงัน หวังกลางผืนน้ำ บางครั้งน้ำในเขื่อนจึงมีกลิ่นและรสที่ไม่พึงปรารถนาจากไม้ที่เน่าเปื่อยอยู่ใต้น้ำตอมากอีกหลายปี

ตะกอนอันอุดมจากผืนป่า พากันจมลงสู่ก้นอ่างแทนที่จะถูกพัดพาไปสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เรือกลสวนไร่นา

น้ำที่ถูกขังนิ่งมีการไหลเวียนถ่ายเทน้อย ก่อให้เกิดสาหร่ายและพืชน้ำที่เจริญเติบโตได้ดีในน้ำนิ่ง บางชนิดสร้างสารเคมีที่เป็นพิษออกมาเจือปนในน้ำที่ชาวเมืองด้านล่างต้องนำไปเป็นน้ำดิบในการผลิตน้ำประปา ซึ่งถ้าไม่ผ่านกระบวนการพิเศษก็ไม่สามารถกำจัดสารพิษออกไปได้

จากน้ำนิ่งที่ถูกกักเก็บไว้เป็นเดือนเป็นปีจนตกตะกอน ผลมปนเปื้อนกับสารพิษจากสาหร่ายและซากต้นไม้น่าได้เขื่อนถูกผันสู่เมืองที่พากันปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำที่ผู้คนในอดีตให้ความเคารพยำเกรงเพราะระลึกถึงบุญคุณที่หล่อเลี้ยงชีวิตถึงขนาดยกย่องให้เป็นแม่คนหนึ่ง คือแม่พระคงคา และมักมี

ประเพณีกราบไหว้ขอมาลาโทษที่ได้ล่วงเกิน เช่น ประเพณีลอยกระทงในวันเพ็ญเดือนสิบสองซึ่งตรงกับฤดูน้ำหลากอันอุดมสมบูรณ์

ยิ่งแม่น้ำสายใดที่มีระยะทอดยาวในการไหลก็ยิ่งถูกระท่าย่ำจากเมืองหลายๆ เมืองที่ผ่านไปมากขึ้นเป็นเท่าตัวคูณ และทุกเมืองก็ต้องนำ

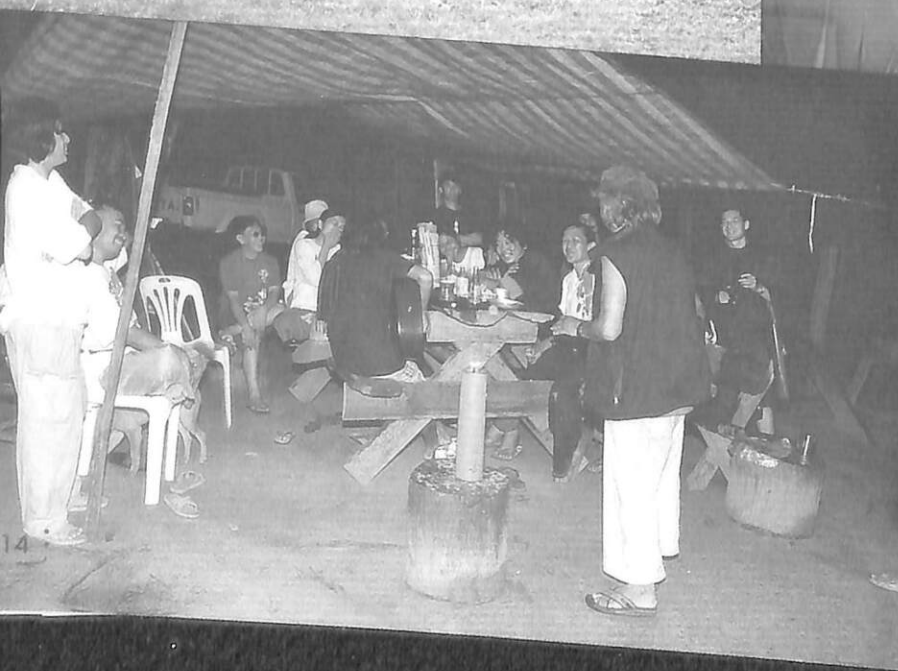
น้ำนั้นขึ้นมาบำบัดด้วยกระบวนการของการประปาที่รับหน้าที่เป็นผู้เข้ามาอยู่ตรงกลางระหว่างแม่น้ำและคนเมืองผู้ใช้น้ำ

ความจริงทางวัตถุ ได้แผ่ขยายจากเมืองสู่ชนบท วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป แทบทุกหมู่บ้านมีประปาหมู่บ้านเป็นคนกลางรับหน้าที่จัดหาทำให้ผู้บริโภคถึงครัวเรือน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและสายน้ำนั้นวันยังดอยห่าง ต้นกำเนิดของสายน้ำคือป่าถูกทอดทิ้งขาดการปกป้องดูแลจากผู้คนในสังคม มีเพียงเจ้าหน้าที่บางส่วนแบกรับภาระนั้นไว้ แม่น้ำขาดการเอาใจใส่และให้ความเคารพ ผลที่ตามมาคือน้ำจากปากกลายเป็นน้ำที่ไม่มีคุณภาพ ปนเปื้อนทั้งสารพิษและตะกอนจากป่าที่ถูกแผ้วถาง ปริมาณและการไหลที่ไม่แน่นอน บางปีน้ำจืดจนต้องให้ชาวนาที่ถูกดึงจากสังคมแบ่งปันแบบชนบทเข้าสู่วงจรทุนนิยมมรดกการปลูกข้าว หรือบางปีก็มากผิดคาดจนต้องปล่อยทิ้งจากเขื่อนลงมาท่วมบ้านเรือนเรือกลสวนไร่นาจนเดือดร้อนกันไปทั่ว

ต่อให้เครื่องจักรสมองกลคอมพิวเตอร์ล้ำเลิศขนาดไหนก็ไม่สามารถคำนวณทำนาย และทำนายต่ออำนาจของธรรมชาติได้เบ็ดเสร็จ มนุษย์ยังต้องให้ความเคารพต่อกลไกของธรรมชาติที่สมดุลได้เองโดยอัตโนมัติ หากคนเมืองยังคงคิดถึงไม่ให้ความใส่ใจดูแลป่าต้นน้ำลำธาร ผลร้ายที่เกิดขึ้นก็จะย้อนกลับมาสู่เมืองเพิ่มมากขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้ เพราะป่าและเมืองคือเรื่องเดียวกัน ●

Rama IX Art Museum Foundation

อาจารย์เป็รื่อง เปลี่ยนสายสืบ
Prung Pliansaiseub

ชื่อภาพ "สายน้ำ"
เทคนิค สีชอล์ค
ขนาด 35x45 ซม.

เทพารักษ์

คัดลอกจากบทสัมภาษณ์
อาจารย์ เปื้อง ปะเหลียนสายสืบ
โดย คุณสายหยุด ศิริธรรมมา
รายการรอบบ้านเรา
ฝ่ายรายการ สทท 11 พิษณุโลก
วันที่ 4 พฤษภาคม 2542
ที่เกาะร้อย คลองสวนหมาก

อ.เปื้อง : เทพารักษ์เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของป่า จริงๆ คือเป็นตัวแทนของวิญญาณของสปีริตของป่า อันนี้ไม่ใช่เป็นความเชื่อของผม เป็นความเชื่อของบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อของท้องถิ่น ที่มีอยู่ในรากเหง้าของวัฒนธรรมของเรา เหมือนที่เราเชื่อพระแม่โพสพ แม่คงคา คือก่อนที่จะทำอะไร ทำนา ก่อนที่เราจะหว่านเมล็ดข้าว เราจะทำพิธีไหว้แม่ธรณี เพื่อที่จะขออนุญาตแม่ธรณีขอใช้ผืนดินขอเหยียบย่ำดิน เพื่อจะผลิตผลทางการเกษตร ผลิตข้าว และขอให้คุ้มครองแลรักษา อนุญาตให้เขาทำ-เกิดความสุขสวัสดิภาพ และผลิตที่ดี แล้วก็หว่านข้าว และพอลงแล้วตอนที่เริ่มลงมือแรกนา เขาก็ทำพิธีปักเจลาทำพิธีอัญเชิญพระแม่โพสพเพื่อมาเป็นขวัญข้าว เพราะฉะนั้นเมื่อก่อนนี้ตามท้องทุ่งท้องนาเราจะเห็นเจลา เหมือนเป็นอาภรณ์ประดับท้องนาของสังคมเกษตรกรรม และเมื่อเวลาข้าวตั้งท้อง เขาจะเอาผ้าสีไปผูก เอาอาหารคาว หวาน เปียก เติมน้ำไปให้แม่โพสพ เพื่อแม่โพสพแพ่ท้องอยากกิน มันมีความผูกพันระหว่างผู้ที่ทำอาชีพทาง

เกษตรกรรมกับสิ่งที่เขาทำที่เขาผลิตคือข้าว และพูดถึงข้าวมันมีองค์รวมใหญ่มีสปีริตอยู่ คือแม่โพสพ เพราะฉะนั้นมันเป็นความผูกพันระหว่างผู้เพาะปลูก ผู้ผลิต พอข้าวเริ่มออกงามผลผลิตมันตอบแทนเขา ให้ชีวิตแก่เขา เหมือนป่าเหมือนกัน เมื่อก่อนเราจะเห็นภาพศาลเทพารักษ์เต็มไปหมด เดียวนี้เราชักไม่เห็น แต่จะเห็นอีกทีคือเห็นเป็นตัวแทนคนเฒ่าคนแก่ที่เคยอยู่ตรงนั้น จะเห็นว่าป่าอยู่บริเวณนั้นเต็มไปหมดในอดีตแต่ปัจจุบันป่าหายไปไหน เขาก็อยากทำตัวแทนสิ่งหนึ่งที่ว่า เมื่อก่อนนี้เคยเป็นป่า ตัวแทนสิ่งนั้นที่ดีที่สุด ไม่ใช่ว่าเขาปลูกต้นไม้ 3-4 ต้น 10 ต้น แต่เขาทำองค์เทพารักษ์เป็นสัญลักษณ์ จะบอกว่าเคยมีป่าอุดมสมบูรณ์ และถ้าเราเป็นคนเมืองเป็นคนมีการศึกษา ถ้าเรายอมรับเทพารักษ์สิ่งนี้จะเป็นการส่งผ่านเมืองเข้ากลับคืนชนบท กลับคืนท้องถิ่น เพราะเราได้อะไรจากท้องถิ่นตลอดเวลา ได้อาหารได้ภูมิปัญญา ได้ความคิดได้รากเหง้าทางวัฒนธรรม แต่ถ้าเราจะทิ้งใครล่ะจะมาฟื้นฟูให้เรา มันเป็นวิญญาณของเรา เป็นพ่อแม่ของเรา

คุณสายหยุด : ตอนนี้อย่างไรกำลังทำหรือคะ?

อ.เปื้อง : ไม่ใช่ว่าเรากำลังทำ เราลืมไปเลย เราไปถามหาใครเรื่องแบบนี้ จะไม่มีใครพูดถึง แม้กระทั่งเส้นทางของน้ำ เส้นทางสัญจรทางบก เส้นทางที่ผ่านครั้งแรกที่พาชุมชนเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ในที่ใดที่หนึ่งในหมู่บ้าน เขาถือว่ามีเทพารักษ์ มีเทวดา คอยที่จะชี้นำรักษา เพราะฉะนั้นทางเหล่านั้นเขาถือว่าเป็นทางสัญจรของเทพารักษ์ แล้วถ้าใครไปปิดกั้นทางนั้นจะเกิดสิ่งไม่ดีมีภัย แล้วเวลานี้เรากันทุกอย่างแล้วเราไม่ได้คิดถึงเทพารักษ์ สิ่งที่เกิดขึ้นบางที่ไ้ชาวบ้านการล่มสลายของเศรษฐกิจ สิ่งคมต่างๆ นี้ มันอาจจะเกิดขึ้นเพราะเราไม่ได้คิดถึงสิ่งเหล่านี้เลย เราไม่เคยคิดถึงแม่ธรณีเลย เราคิดถึงแผ่นดินเป็นตารางแบบผ้าขาวม้า เราจะแบ่งเป็นที่แปลงแปลงเล็กเท่าไร แปลงใหญ่เท่าไร เพราะเราไม่ได้มองเห็น ไม่ได้ทำความเข้าใจแม่ธรณีขอความสุข ความเจริญ ถ้าเราจะจัดการกับพื้นที่เหล่านี้ เราไม่มีใจต่อแผ่นดิน เราไม่ต้องการไปเชื่อว่า แม่ธรณีมีจริงไหม แต่ใจต่อแผ่นดินเราไม่มี

คุณสายหยุด : คนสมัยใหม่เกิดความรู้สึกว่าไม่ค่อยเชื่อแล้ว เรื่องเดิมที่บรรพบุรุษเคยเชื่อ

